

SÈRIE 3

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes, si n'hi ha són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament -a més dels continguts conceptuals- l'ordre de l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat per l'alumnat i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que l'alumnat aporti, més que no pas allò que deixa de dir. També valorarà positivament l'aplicació del vocabulari correcte i claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: T de R. Majoral sobre l'organització territorial de Catalunya.**

A l'exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 25 i 36 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 3.1 i 3.2 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.7 i 3.2 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 7 del document de concreció del currículum: *L'organització política del territori*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts que es distribuïran de la manera següent:

1) 1 punt

L'alumnat hauria de destacar les següents idees:

- A Catalunya l'organització del territori sempre ha generat polèmiques
- Al primer terç del segle XX es va desenvolupar el debat sobre la comarca i es va establir la divisió comarcal de 1936 suprimida després durant el franquisme.
- L'any 1987 es va restablir l'esmentada divisió amb algunes modificacions
- L'any 2000 una comissió d'experts va elaborar un informe en el què es proposava reorganitzar l'organització territorial de Catalunya

Puntuació: 1 punt que es podria distribuir equitativament entre els diferents apartats.

2) 1,5 punts

L'alumnat ha de comentar els aspectes següents:

- Les modificacions realitzades l'any 1987 van consistir en la creació de tres noves comarques: el Pla de l'Estany, el Pla d'Urgell i l'Alta Ribagorça.
- La institució responsable de cada comarca és el Consell Comarcal. Està format per consellers i conselleres comarcals elegits entre els regidors i les regidores dels diversos municipis de la comarca corresponent. L'objectiu es donar suport als municipis, sobretot els petits, Té competències en l'ordenació del territori, la sanitat, els serveis socials, la cultura, l'esport, l'ensenyament o el medi ambient i altres delegades pels municipis. .

Puntuació: 1,5 punts que es poden distribuir a raó de 0,5 per primer apartat i 1 punt per al segon.

3) 2,5 punts.

L'alumnat hauria de comentar:

- Municipis: és una unitat territorial comuna a tot l'estat i és el nivell de gestió més proper a la ciutadania, ja que les seves competències estan relacionades amb els serveis de planificació urbana, transports, residus, abastament d'energia, aigua, aliments, etc. La institució responsable és l'ajuntament.
- Províncies: són les unitats bàsiques (descentralitzades) de l'administració de l'estat que les utilitza per desenvolupar la gestió fiscal i com a circumscripcions electorals, entre altres aspectes. A més és una unitat de l'administració local –agrupació de municipis- Les institucions responsables són les diputacions provincials i els delegats o delegades del govern central.
- Les comunitats autònomes desenvolupen una sèrie de competències que el govern central delega en elles, com per exemple: l'ordenació del territori, la sanitat, l'educació, el medi ambient o la gestió del patrimoni monumental. Les institucions responsables són: l'assemblea legislativa o parlament elegit per sufragi universal que rep diferents denominacions en cada comunitat; els governs autonòmics que tenen el poder executiu distribuït en diverses àrees de gestió denominades conselleries i tribunals superiors de justícia que són equivalents al poder judicial de la comunitat autònoma corresponent.

Puntuació: 2,5 punts que es podien distribuir a raó de 1 punt per als municipis i províncies i 1,5 punts per a les comunitats autònomes.

Exercici 2: Mapa mundial de l'envelliment

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 17 i 28 que es corresponen amb el bloc de continguts conceptuals 4.1, el bloc de continguts procedimentals 1.4 i el bloc de continguts actitudinals 2.3 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 3 del document de concreció del currículum *La població i els moviments de població al món actual*

1) 1 punt

El mapa proporciona informació sobre el percentatge de persones de 65 anys i més a escala mundial per estats. La proporció de persones velles està dividida en quatre intervals que s'indiquen amb tons diferents i s'hi observa que els percentatges de persones de 65 anys i més són més elevats als països desenvolupats i a l'Europa occidental, nòrdica i mediterrània en particular. Al continent africà és on hi ha el mínim de poblacions amb un contingent elevat de persones de 65 anys i més.

2) 1,5 punts

En la resposta l'alumnat hauria de relacionar l'actual distribució de l'envelliment amb el nivell de desenvolupament de les diferents regions mundials. Hauria d'esmentar que el desenvolupament presenta una correlació directa amb l'allargament de l'esperança de vida, i la disminució de la natalitat i de la fecunditat, factors tots plegats que fan augmentar l'envelliment. En la resposta l'alumnat també hauria de referir-se a aspectes concrets o exemples extrets del mapa.

Cal donar 0'5 punts per relacionar la distribució de l'envelliment amb el desenvolupament, 0'5 punts per recolzar els seus arguments amb exemples del mapa i 0'5 punts pel comentari elaborat.

3) 2,5 punts

L'alumnat hauria de comentar algunes de les conseqüències de l'envelliment de les estructures demogràfiques. A tall d'exemple, donem unes quantes possibilitats

- Demogràfiques: disminució del percentatge de joves i augment del de vells; disminució de la natalitat
- Socials: augment dels problemes d'assistència sanitària i increment de les persones amb necessitat d'assistència social i els problemes de pobresa relacionats amb la tercera edat.
- Econòmiques: augment de les ocupacions laborals relacionades amb l'atenció a la tercera edat, augment de les empreses de serveis a la tercera edat, increment de la despesa estatal per fons de pensions

En la correcció cal vetllar perquè l'alumnat hagi comentat almenys una conseqüència demogràfica, una de social i una d'econòmica.

Opció B**Exercici 1: Text de J. Serrasolses sobre la Cimera de la Terra a Johannesburg**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 2, 3 i 5 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 1.2, 1.3 i 1.5. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 2 del document de concreció del currículum, *El medi físic com a recurs per a les activitats humanes*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, que han de ser distribuïts de la manera següent:

1) 1 punt

L'alumnat hauria d'identificar almenys tres idees principals:

La Cimera de la Terra on es parla del model energètic actual no va incloure en la seva declaració l'objectiu proposat per la Unió Europea d'assolir que el 15% del consum d'energia procedís de fonts renovables.

La gran majoria dels països industrials té dificultat en canviar les tendències en el consum. (per exemple Espanya)

La política de preus incentivats a l'electricitat procedent de fonts renovables ha donat molt bon resultat i els països que han adoptat el sistema han aconseguit una penetració més alta d'aquestes energies.

2) 1,5 punts

- El consum d'energies té un important impacte ambiental.
- Les emissions de CO₂, clorofluorocarburs i altres gasos provoquen l'efecte hivernacle que té com a conseqüència l'augment de les temperatures i el rescalfament del planeta.
- L'emissió de gasos fonamentalment àcids absorbits per la humitat de l'aire donen lloc al fenomen de la pluja àcida. L'emissió dels clorofluorocarburs (CFC) és responsable també de la destrucció de la capa d'ozó.

El consum de les energies fòssils és el que té més incidència en aquests fenòmens.

3) 2,5 punts

L'alumnat ha de fer una exposició de les energies renovables i no renovables detallant les seves característiques i possibilitats.

Energies renovables: són il·limitades i no s'exhaureixen. No contaminen. Podem citar:

l'energia hidroelèctrica (Es pot destacar la seva significativa aportació al consum de l'energia mundial), l'energia solar, (grans possibilitats, però baixa eficiència en relació al seu cost), l'energia eòlica (molt utilitzada en l'actualitat), la biomassa (més pròpia dels països en desenvolupament), l'energia geotèrmica, i la mareomotriu,

Energies no renovables: són limitades i s'exhaureixen. Molt contaminants. Concentració geogràfica. Forta dependència externa dels estats consumidors. Sobreexplotació.

Carbó, petroli (principal font d'energia de la societat actual), gas natural (tots tres combustibles fòssils) i urani (energia nuclear).

Cal que el alumne reflexioni sobre l'impacte del model energètic actual sobre el clima i la sostenibilitat ambiental, fet que ha generat una sensibilització de l'opinió pública en relació als objectius d'assolir un major ús d'energies renovables. El seu ús també permetria evitar situacions de dependència entre països i conflictes geopolítics. Davant d'això es troba l'oposició dels interessos econòmics i petrolífers de l'OPEP i EEUU. També s'hi afegeix la necessitat de desenvolupament dels països del Tercer Món.

Exercici 2: Taula sobre índex sintètic de fecunditat i altes índexs**1) 1 punt**

La fecunditat es defineix com la quantitat de nascuts vius en relació a la població femenina en edat fèrtil i el desenvolupament humà es defineix com la possessió d'un conjunt de mitjans que permeten fer créixer de manera adequada permanent les capacitats bàsiques de les persones.

Caldrà donar 0'5 punts per cada definició correcta. En la correcció caldrà admetre com a correctes les definicions que s'hagin fet en termes diferents però que continguin els elements essencials de la definició.

2) 1,5 punts

L'ISF és una mesura de fecunditat que calcula el nombre mitjà de fills d'una dona al llarg de la seva vida, suposant que es mantingui constant la fecunditat de cada grup d'edat. L'IDH és un índex, comprès entre 0 i 1, que mesura el desenvolupament a partir de l'esperança de vida, els anys d'estudi i l'alfabetització, i el PIB per càpita per paritats de poder adquisitiu.

Els indicadors socioeconòmics que poden posar els alumnes són molt diversos; són indicadors que proporcionen dades sobre cultura, població, salut, economia, béns de consum i alimentació.

Caldrà donar 0'5 punts per la contestació sobre l'ISF, 0'5 més per la contestació sobre l'IDH, i 0'5 punts per enumerar 5 indicadors socioeconòmics correctes.

3) 2,5 punts

L'alumnat s'ha de referir als següents punts en la resposta:

- Hi ha una correlació inversa entre ISF i l'IDH i els ingressos alts. A menor nivell de vida, s'observa un ISF més elevat.
- Els països amb un IDH baix i uns ingressos baixos tenen un ISF que dobla sobradament la mitjana mundial.

Aquestes diferències anteriors cal relacionar-les amb:

- Societats agrícoles o societats industrialitzades i terciaritzades
- Cost econòmic dels fills
- Paper social de la dona
- Accés als serveis de salut, especialment als de planificació familiar

Nivell educatiu assolit, especialment el nivell educatiu femení

De tota manera, en la correcció d'aquesta pregunta és especialment important tenir en compte per qualificar la coherència expositiva del text i el nivell de maduresa que mostri l'alumnat en la resposta.

De manera orientativa, es poden donar 0'5 punts si l'alumnat es refereix a les dades que mostra el quadre estadístic i 2 punts pel comentari.

SÈRIE 1

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes, si n'hi ha, són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre de l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat per l'alumnat i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que l'alumnat aporti, més que no pas allò que deixa de dir. També valorarà positivament l'aplicació del vocabulari correcte i claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Text. De J. Comas i R. Albajes (1997) sobre la producció agrícola**

A l'exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 11, 15 i 36 que es corresponen amb els blocs de continguts 2.1 i 2.5. També es verifica els aprenentatges referits al punt 5 del document de concreció del currículum, *Els espais de producció al món*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent:

1) 1 punt

L'alumne ha de resumir les següents idees principals:

- a) El previsible increment en la producció agrària comportarà una intensificació de la producció en tots els països.
- b) El text planteja la problemàtica d'aquesta intensificació per les seves conseqüències en qüestiona la seva sostenibilitat.
 - biològiques: pèrdues de producció a causa de plagues, malalties, males herbes i empobriment de la fracció biòtica del sòl.
 - incidència en fenòmens com l'erosió, l'exhauriment, la contaminació, la salinització de l'aigua o l'emissió de gasos contaminats a l'atmosfera.

2) 1,5 punts

L'alumne ha de definir la Revolució verda aportant algunes d'aquestes idees:

- La revolució verda es va iniciar cap a la dècada de 1960 i un dels seus objectius era incrementar la productivitat agrícola per satisfer les necessitats alimentaries generades pel ràpid creixement demogràfic del Tercer Món.
- Es fonamenta en la modificació de llavors per l'obtenció de varietats altament productives (cereals: arròs, blat de moro i ordi), i en l'aplicació de tecnologia química i mecànica al camp (noves varietats, pesticides, mecanització, etc.)
- La producció augmentà tant en el Tercer Món com en els països industrialitzats, i va ser fins i tot superior a la demanda.

Aquesta part de la resposta es valorarà en 0,75 punts.

Avantatges:

- Augment de la producció agrícola i millora de les collites.

Inconvenients:

- Es va centrar excessivament en els cereals, deixant de banda altres varietats agrícoles que constituïen la base alimentària de moltes poblacions, el que va provocar falta d'aliments en algunes àrees.
- Ús generalitzat de fertilitzants artificials amb greus conseqüències per la terra.
- Varietats més vulnerables a les plagues que van portar a l'ús de pesticides amb greus conseqüències per la terra.

Disminució del nombre de varietats agrícoles. Aquesta part de la resposta es valorarà en 0,75 punts.

3) 2,5 punts

L'alumne ha d'explicar de quina manera en les últimes dècades la producció intensiva de l'agricultura i la ramaderia s'han desenvolupat sense tenir en compte l'impacte sobre el medi i la seva sostenibilitat. Aquesta part de la resposta es valorarà en 1 punt.

Així es poden citar l'impacte d'activitats com la desforestació, la sobrepastura, l'ús de fertilitzants, insecticides i pesticides, l'acumulació de residus orgànics (purins), etc. Impactes que han, provocat entre d'altres, la pèrdua de sòl, l'exhauriment i la contaminació d'aqüífers. Aquesta part de la resposta es valorarà en 1,5 punts.

Exercici 2: Gràfica de la població resident en àrees urbanes

A l'exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 13 i 36 que es corresponen amb el bloc de continguts conceptuals 2.3. i amb el bloc de continguts procedimentals 1.5, 2.4 i 3.2 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 4 del document de concreció del currículum: *L'espai urbà: cap a un món de ciutats*.

L'exercici es valorarà a raó de 5 punts que han de ser distribuïts de la manera següent:

1) 1punt.

L'alumnat ha de descriure que es tracta d'un gràfic de barres que representa la població resident en àrees urbanes, expressada en percentatges, corresponent a Àfrica, Àsia, Europa, Amèrica Llatina i els EUA, als anys 1970, 1995 i 2025. A continuació, ha de destacar que la població urbana augmenta constantment al llarg del temps a totes les àrees, però que a Europa i EUA va augmentar molt entre 1970 i 1995 i en canvi, a Àfrica, Àsia i Amèrica Llatina està previst que continuï augmentant molt fins el 2025. Finalment, també s'hauria d'esmentar que Àfrica i Àsia són els continents amb menor percentatge de població urbana.

2) 1,5 punts.

Com a diferències més destacables caldria comentar:

- les ciutats dels països desenvolupats registren un creixement de població baix o nul degut al baix creixement natural de la població i als elevats preus del sòl que provoquen el desplaçament de la població jove cap a les àrees properes a les grans ciutats.
- Les ciutats dels països en vies de desenvolupament registren un creixement de la població molt elevat degut a l'alt creixement natural i a l'èxode rural.

Aquest apartat es pot valorar amb 1 punt.

Els exemples poden ser molt diversos: Mèxic DF, Sao Paulo, Calcuta, Lagos o Bombai, per al primer cas, i Roma, Paris, Viena, Madrid, etc., per al segon. Aquest apartat es pot valorar amb 0,5 punts.

3) 2,5 punts

Com a problemes més destacats l'alumnat hauria d'explicar, com a mínim, cinc d'entre els següents:

- Necessitat d'aigua potable i de fonts d'energia
- Necessitat d'aliments frescos i envasats
- Problemes de congestió del trànsit i les seves conseqüències directes: contaminació atmosfèrica i acústica
- Producció d'importantes quantitats de residus i necessitat de mecanismes de reciclatge
- Manca de transports urbans i quan existeixen el cost que ha de pagar l'administració es molt elevat.
- L'existència de bosses de pobresa al primer món i de les denominades "segones ciutats" al tercer món

De manera indicativa es podrien atorgar 0,5 punts a cada un dels problemes explicats de manera completa.

Opció B**Exercici 1: Text. De R. Majoral (2002) sobre la divisió municipal a Catalunya**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 24 i 25 que es corresponen amb el bloc de continguts conceptuals 3.1, el bloc de continguts procedimentals 1.7 i el bloc de continguts actitudinals 3.1 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 2 del document de concreció del currículum *L'organització política del territori*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, que han de ser distribuïts de la manera següent.

1) 1 punt.

L'alumnat ha d'observar els següents punts en la seva descripció i comentari:

- La gran disminució en el nombre de municipis que es produeix al segle XIX, especialment a la segona meitat de segle.
- L'estabilitat en el nombre de municipis entre principis de segle XX fins al 1960, en què es produeix una nova disminució degut al despoblament.
- El lleuger augment que s'ha produït entre 1979 i l'any 2001.

2) 1,5 punts

L'alumnat ha d'esmentar algunes de les següents competències: seguretat en llocs públics, transport públic, salubritat pública, abastament d'aigua, abastament d'energia, protecció del medi ambient, planificació urbana i contractació d'obres i serveis públics. Aquesta part de la resposta es valorarà en 1 punt.

Seguint la llei l'alteració dels límits municipals o la supressió de municipis corresponen a la Generalitat de Catalunya previs informes i un cop escoltada la comissió de límits. Aquesta part de la resposta es valorarà en 0,5 punts.

3) 2,5 punts

En l'explicació de l'alumnat haurien d'aparèixer els aspectes següents:

- Catalunya constitueix una de les CCAA de l'Estat espanyol d'acord amb el què determina la Constitució de 1978. Per mandat de la constitució Catalunya està dividida en províncies i municipis i per mandat de l'Estatut en comarques i municipis. Aquest apartat de la resposta valdrà 0,5 punts.
- Les institucions d'autogovern són: La Generalitat de Catalunya que té el poder executiu i té una conselleria per a cada àmbit de gestió, el Parlament de Catalunya que té el poder legislatiu i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya que té el poder judicial. Aquest apartat de la resposta valdrà 0'5 punts.
- La capacitat de decisió d'aquestes institucions queda definit per les anomenades competències. Catalunya té competències principalment sobre les següents àmbits; educació, sanitat, medi ambient, gestió del patrimoni, ordenació del territori i obres públiques. Alguns d'aquest aspectes estan controlats per les Corts del govern central que també determina els recursos dels que disposa la Generalitat per desenvolupar la seva gestió. Aquest apartat de la resposta valdrà 0,5 punts
- Finalment, pel que fa a avantatges i inconvenients es podria assenyalar els següents: com a avantatges la possibilitat de prendre decisions sobre la gestió del territori o l'existència d'autonomia. Quan als inconvenients la sobreposició de diferents nivells d'organització territorial amb les corresponents institucions responsables, la diferent concepció del què ha de ser l'autonomia per part de l'Estat Central i de la Generalitat i la discrepància pel que fa als recursos econòmics necessaris pel desenvolupament autonòmic. Aquest apartat de la resposta valdrà 1 punt.

Exercici 2: Mapamundi del moviment migratori . 1990-2000

En aquesta activitat es proposa la verificació dels objectius terminals 26, 29 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 4.2, 4.5 i amb el bloc de continguts procedimentals del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 8 del document de concreció del currículum: *La diversitat cultural i l'expressió territorial dels fets culturals*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) 1 punt

Es un mapamundi de fluxos que ens mostra el moviment migratori durant la dècada dels noranta. El mapa ens mostra a través de fletxes de diferents trames el volum de població que s'ha desplaçat des del lloc d'origen al lloc de destí a través de tres grups, aquells moviments superiors als 5 milions (representats mitjançant una fletxa negra); els d'un a 5 milions (amb una fletxa de quadrícula) i de menys d'un milió.

2) 1, 5 punts

L'alumnat ha de comentar i analitzar tres tipus de causes dels fenòmens migratoris. Una de les principals causes és l'econòmica que fa que es desplacin grans masses de població dels estats poc industrialitzats cap als nuclis centrals industrials. En el mapa poden parlar de la immigració del Magreb i Àfrica Negra o de Rússia i països de l'est cap a Europa Occidental com exemple d'aquesta immigració.

Una altra causa de fenòmens migratoris poden ser per conflictes polítics o ètnics que provoquen que una part de la població emigri per fugir del perill que representa quedar-se al lloc on hi ha el conflicte, l'alumnat pot esmentar l'exemple de l'antiga Iugoslàvia o bé del centre d'Àfrica.

Altres migracions són d'origen poscolonial. Habitants d'antigues colònies de la Gran Bretanya, França, Portugal, Alemanya, per exemple, van cap a l'antiga metròpoli a buscar un lloc de treball.

Altres migracions poden ser de classes altes, per exemple alts càrrecs de les empreses transnacionals o la migració internacional de persones de la tercera edat cap a la costa mediterrània.

Cada causa analitzada correctament valdrà 0,5 punts.

3) 2,5 punts

Es una pregunta oberta en la que s'ha de valorar l'exposició argumentada i raonada que fa l'alumne de les variables culturals que poden provocar els fenòmens migratoris. Poden esmentar conflictes lingüístics, conflictes religiosos, xenofòbics, de tradicions, costums i hàbits. Aquesta part de la resposta es valorarà en 1,5 punts

Haurien de parlar de les principals conseqüències de la interculturalitat són la mundialització dels coneixements; la globalització econòmica del món provocada per la intensificació dels intercanvis comercials; l'increment de les organitzacions internacionals, per exemple les ONG'S i els processos d'aculturació (es bo que s'expliqui que vol dir) entesos com que el contacte continu entre dues o més societats diferents genera un canvi cultural. Aquesta part de la resposta es valorarà en 1 punt.